

Mr. dr. P.P.J. van der Meij

is strafrechtadvocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten te Amsterdam, research fellow bij het Instituut voor Strafrecht & Criminologie van de Universiteit Leiden en redactielid van Strafbblad.

51. Bitcointypologieën

Hoewel ik van mening ben dat een ‘bijna-verhaal’ gelijk staat aan geen verhaal, denk ik vaak terug aan de zomer van 2016 waarin ik bijna bitcoins had gekocht. Vanwege een aantal grote witwaszaken over deze materie volgde ik de schommelingen in de waarde van de bitcoin. Nadat op Twitter ook Tuur Demeester, econoom en bitcoininvesteerder (volgtip), aangaf dat het moment daar was om in te stappen, was ik overtuigd. Het kwam er alleen niet van, de zomer-vakantie diende zich aan en daaropvolgend weer de hectiek van alledag. De reden waarom ik er nu nog vaak wat triest aan terugdenk: de bitcoin stond toen op ongeveer € 541,- en inmiddels schommelt die waarde vrijwel dagelijks tussen € 3.500,- en € 3.900,-.

Nu weet iedereen met enige ervaring in de strafrechtspleging dat waar grof geld kan worden verdiend, criminaliteit de kop opsteekt. De stelling dat de bitcoin als zodanig ‘fout’ zou zijn, is uiteraard te kort door de bocht. Net zoals ook contant geld als zodanig niet ‘fout’ is. Het gaat om hoe die valuta feitelijk worden aangetroffen, in welke bedragen en nog belangrijker: wie daarbij zijn betrokken. In combinatie met een arsenaal vuurwapens en een aantal koffers harddrugs ligt een conclusie ten aanzien van de mogelijke criminele aard en herkomst van het contante geld wel voor de hand, en voor bitcoins geldt dat wat mij betreft ook. In januari 2017 heeft het Openbaar Ministerie (‘OM’) echter aangegeven meer aandacht te gaan steken in de bitcoinhandelaar als zodanig, in zaken waarin *geen* sprake is van andere strafbare feiten zoals drugshandel of mensenhandel. In die zaken geldt voor justitie dat de onbegrensde reikwijdte van de strafbaarstelling van witwassen uitkomst biedt voor een succesvolle vervolging.

De vatbaarheid van bitcoins voor een verdenking in een witwasonderzoek is al vaker beschreven¹ en het lijkt erop of het OM zich straks kan buigen op een nieuwe set typologieën om de laakbaarheid van de handel in bitcoins zonder nader bewijs aan te tonen. Hoge marge? Witwassen. Contant afgerekend? Witwassen. Geen onderzoek naar de persoon van de (ver)koper? Witwassen. Waar op de typologieën bij

het vermeende witwassen in contanten al veel is af te dingen, stuiten dergelijke typologieën mij in het geval van bitcoins nog meer tegen de borst. Vooral als die ook nog eens gepaard gaan met een omkering van de bewijslast, dat de bitcoinhandelaar zelf maar dient aan te tonen dat van witwassen geen sprake is. Die omkering van de bewijslast zou miskennen dat veel beter te traceren is waar de bitcoins vandaan zijn gekomen. Bitcoins hebben een uniek kenmerk dat juist de waarde van de bitcoin maakt, het bestaansrecht. Het handelstraject geschiedt door middel van *wallets* en *blockchain*, een register waarin nota bene alle transacties met bitcoins en de betrokken bitcoinadressen worden vastgelegd. Zolang er geen bitcoinmixers zijn gebruikt, is mijns inziens niet zomaar sprake van witwassen en moet het OM aan de slag als men daar anders over denkt. Ongeacht de marges die worden gehanteerd, ongeacht de grote geldbedragen en ongeacht het feit dat de wereld van de bitcointrader nog onvoldoende is gereguleerd als financiële dienstverlener met adequaat toezicht.

Het is vreemd dat bitcoins niet echt als nieuwe valuta worden gezien, als *virtual currency*, met geheel eigen kenmerken waarop typologieën veel minder van toepassing zijn. Dat vergt enige afstand en specialisatie en dat sluit aan bij het recente pleidooi van senior-raadsheer Baardman van het Gerechtshof Den Haag voor meer specialistische cyberkamers. Door de zaken die primair lijken te draaien om ordinair witwassen, maar uiteindelijk gaan om crypto-valuta, ook daar te beleggen, kan door het typologie-denken heen worden gekeken. Ook voor het vermeende witwassen met bitcoins geldt namelijk: ‘bijna’ is geen verhaal.

1 Zie bijvoorbeeld B.H.M. Custers, J.J. Oerlemans & R.L.D. Pool, ‘Ransomware, cryptoware en het witwassen van losgeld in Bitcoins’, *Strafbblad* 2016/2; A.B. Schoonbeek, W.M. Shreki & M.T. van der Wulp, ‘Bitcoins, witwassen & integriteitsrisico’s’, *Tijdschrift voor Compliance* 2017, p. 88-95.